सा चापि शोधयेत् । खटिका(खरी)(स्फटिका)(फट्किरी) सिन्धुजन्म सैन्धवम् । बह्मीकम् (बल्मीकम्) क्षारलवणम् (खारिलोण)भाण्डरङ्गकल्कत्तिका(काविसा)। एभिश्चूर्णैर्युतं सूतं यावद्यामं विमर्दयेत् । तच्चूर्णसहितं सूतं स्थालीमध्ये परिक्षिपेत् । तस्याः स्थाल्याश्चक्रे स्थालीमपरां धारयेत् समाम् । सवस्त्रकाटितमुदा सुद्रवेदनयोर्मुखम् । संशोष्य सुद्रवेद्भूयोभूयः संशोष्य सुद्रवेत् । सम्यग्विशोष्य सुद्रां तां स्थालीमुखां विधारयेत् । अग्निं निरन्तरं दद्याद्यावद्दिनचतुष्टयम् । अङ्गारोपरि तद्यन्त्रं रक्षेद्यत्नादहर्निशम् । यनैरुद्घाटयेद्यन्त्रमूर्ध्वस्थालीगतं रसम् । कर्पूरवत् सुविमलं स्फुटोयादुगुणवत्तरम् । तदेव कुसुमचन्दनकस्तूरीकुङ्कुमैर्युक्तम् । खादन् हरति फिरङ्गव्याधिं सोपद्रवं सपदि । विन्दति वज्रदीप्तिं पुष्टिं वीर्य्यं बलं विपुलम् । रमयति रमणीशतकं रसकर्पूरस्य सेवकः सततम्" ।

कर्पूरस्तव पु० कर्पूरयन्त्रघटितः स्तवः । "कर्पूरं मध्यमान्त्यस्वरपरिरहितम्" इत्यादिके तन्त्रोक्ते श्यामास्तवभेदे ।

कर्पूरा स्त्री कर्प–ऊर्जू० ऊर–कत्वाभावः । हरिद्राभेदे । "दार्वी मेदाखगन्धा च सुरभी दारुदारु च । कर्पूरा पद्मपत्रा स्यात् सुरीमत् सुरतावकाः" भावप्र० तत्पर्यायः । मदनपाले तु हरिद्रायाः पञ्चधा विभागस्तद्गुणा उक्ताः, यथा "दार्वी दारुहरिद्रा स्यात् पीतदारु च पञ्चधा । कटङ्कटेरी पीतद्रुः स्वर्णवर्णा कटङ्कटी । दार्वी तद्वद्विशेषात्तु मूलकर्णाक्षरोगतत्" ।

कर्पूरिन् त्रि० कर्पूरोऽस्त्यस्य इनि । कर्पूरयुक्ते ततः सुवास्त्वा० चतुरर्थ्यां अण् । कार्पूर तस्यादूरभवदेशादौ त्रि० ।

कर्कर उ० कीर्य्यते विच् फल्यते फलः प्रतिबिम्बः कः कीर्य्यमाणः फलः प्रतिबिम्बं यत्र तस्य रः । दर्पणे जटाधरः तत्र हि प्रतिबिम्बस्य पतनात् तस्य तथात्वम् ।

कर्ब गतौ भ्वा०पर०सक०सेट् । कर्बति अकर्बीत् । चकर्ब ।

कर्बु पु० कर्ब–उ । १चित्रवर्णे २तद्वति त्रि० "अनन्तारत्नसयस्तस्य दीपवद्वयः स्थितो हृदि । सिताविताः कर्बुनीलाः कपिलाः पीतलोहिताः" वाच० । -स्वार्थे कन् तत्रार्थे

कर्बुदार पु० कर्बुः सन् दारयति मलं द–णिच्–अच् कर्म० । १कोविदारवृक्षे २श्वेतकाञ्चने च रत्नमा० ३नीलझिण्टयां गन्धच० । "कोविदारकर्बुदारारिष्टेत्यादि" सुश्रु० । तस्य तैलन्तु मधुरम् । "पियालकर्बुदारस्तूर्य्यवल्लीपुष्पैर्शर्करकर्कारुप्राण्डप्रभृतीनां तैलानि मधुराणि" सुश्रु० । "अञ्जूयूथिकेत्याद्युपक्रमे कर्बुदारकोविदारप्रभृतीनि "अथाग्नस्वादुतिक्तानि रक्तपित्तहराणि च । कफवातनिलं कुर्युः संग्राहीणि लघूनि च" इति सुश्रुतेन कोविदारादस्य भेदस्य निर्देशात् ततोऽस्य भेदः इति बोध्यम् ।

कर्बुदारक पु० कर्बुः सन् दारयति कर्फं द–णिच्–ण्वुल् । श्लेष्मान्तकवृक्षे राजनि० ।

कर्बुर पु० कर्ब–गतौ भ्वा०उरच् । १चित्रवर्णे शबले इतरवर्णेन सह संपर्कादस्य तथात्वम् । २तद्वति त्रि० "पक्षैर्भक्षं कपोतः कर्बुरम्" कुमा० । स्रोतमध्योऽयं वयोरभेदात् दन्त्यमध्योऽपीति यद्वचि० । ३पापे नरकादिगतिहेतुत्वात्तस्य तथात्वम् । ४नादेयनिष्पावधान्ये राजनि० कर्बुरवर्णत्वात्तस्य तथात्वम् । ५जले न० मेदि० नीचगतित्वात्तस्य तथात्वम् । कर्ब–दर्पे, भ्वादुगुरा० उरच् दन्त्यमध्यः । ६स्वर्णे न० मेदि० इतरधातुभ्यस्तस्योत्कर्षेण दर्पयोगात्तथात्वम् । तन्नामनामके ७धूस्तूरे च अम० । ८शठ्यां अमरटीका ९राक्षसे पु०अमरे पाठान्तरम् दर्पयुक्तत्वात्तस्य तथात्वम् । १०कृष्णपक्षायां (पाखे) स्त्री० टाप् मेदि० ११वर्वरायां (गावुद तुलसी) स्त्री जटा० गौरा० ङीष् कर्बुरी । १२दुर्गायां स्त्री त्रिका० ।

कर्बुरफल पु० कर्बुरं फलमस्य । साकरवृक्षे राजनि०

कर्बू(र्वू)र पु० कर्ब–गतौ कर्ब–दर्पे वा खर्जूरा०ऊर । १राक्षसे उणा० । २शठ्यां च अमरः ३कर्चूरे (काचा) हरिद्रायाम् यद्वर० । भावप्र० कर्चूर इत्येव पाठः । ४स्वर्णे ५हरिताले न० यद्वचि० वैजयन्त्याम् कर्बुरमिति पाठः कर्चूरशब्दे उदा० । ६चित्रवर्णे पु० ७तद्वति त्रि० अमरटीका स्वार्थे कः । कर्बूरकस्तत्रार्थेषु ।

कर्म्मकर त्रि० कर्म करोति भृत्यः ड–ट । वेतनेन कर्मकारके स्त्रियां ङीप् । "प्रोचुः प्राञ्जलयः स्त्रियः वयं कर्मकरीस्तुभ्यम्" भाग० १,२३,२६ । जसः स्थाने यस् आर्षः । ताच्छील्ये ट । २दासे कर्मकरणशीले "चिकित्सकौ कर्मकरौ कामरूपसमन्वितौ । लोके चरन्तौ मत्तौनां कथं सोममिहार्हतः ?" भा० व०१२४ अ० । "नाभुक्तवति नास्नाते नासंविष्टे च भर्त्तरि । न संविशामि नास्नामि सदा कर्मकरेष्वपि" भा०व०२३२ । स्त्रियां ङीप् । क–हिंसायां मनु कर्म हिंसां करोति हेत्वादौ ट । ३यमे पु० मेदि० । सर्वप्राणिहिंसायां तस्याधिकततया च तस्य तथात्वम् । ४मूर्वालतायाम् स्त्री मेदि० । कर्मकरस्य दासभेदस्य भेदकर्माटिकं मिता०नारदेनोक्तं यथा । "गुप्तूषकः पञ्चविधः शास्त्रे दृष्टोमनीषिभिः । चतुर्विधः